

راهنمایی برای تایپ فارسی مجله‌ی هزارتو

برای این متن از «غلطنامه» سید خوابگرد استفاده شده است و برخی پاراگراف‌ها عیناً از مقاله‌ی ایشان آورده شده و اضافاتی بر بخش‌های نیم‌فاصله و حروف عربی آمده است.

نیم‌فاصله چیست؟

برای ایجاد فاصله میان کلمات، ما از کلید Space استفاده می‌کنیم که به آن اصطلاحاً می‌گوییم «فاصله». اما یک نوع فاصله هم برای ما فارسی‌نویسان هست که به آن می‌گوییم «نیم‌فاصله» که با زدن هم‌زمان دو کلید Shift و Space ایجاد می‌شود. استفاده‌ی هم‌زمان از این دو کلید، بدون این که از نظر ظاهری میان دو کلمه فاصله ایجاد کند، باعث می‌شود این دو کلمه به هم نچسبند. در غالب ویندوزها «نیم‌فاصله» یا همان Shift + Space عمل نمی‌کند که به آن هم می‌رسیم. معمولاً «فاصله» را میان هر دو کلمه‌ی مستقل ایجاد می‌کنیم، مثل همین فاصله‌هایی که بین کلمات این سطر می‌بینید. اما برخی کلمه‌ها هستند که از چندپاره تشکیل شده‌اند، ولی در مجموع یک کلمه محسوب می‌شوند، مثل «می‌شود»، «رفته‌اند»، «دست‌ها»، «همه‌ی» یا همین کلمه‌ی «نیم‌فاصله». اگر دقت کنید، می‌بینید که مثلاً کلمه‌ی «می‌شود» از دو بخش «می» و «شود» تشکیل شده، ولی برای ایجاد فاصله میان آن‌ها از Space استفاده نشده. به عبارت ساده‌تر این دو بخش هم جدا هستند و هم کنار هم نشسته‌اند چون از Shift + Space برای ایجاد فاصله میان آن‌ها استفاده شده.

چه فایده‌ای دارد؟

وقتی میان اجزای یک کلمه، به جای Space از Shift + Space استفاده کنیم، هم ظاهر متن‌مان زیباتر می‌شود و از شلختگی پرهیز کرده‌ایم، و هم اتفاق بزرگی برای ماشین زبان‌نظمی به نام کامپیوتر می‌افتد که تقریباً از آن غافل‌ایم. کامپیوتر هر کلمه‌ای را که با Space از دیگری جدا شده باشد، یک واحد مجزا حساب می‌کند، ولی اگر در میان این کلمه از «نیم‌فاصله» یا همان Shift + Space استفاده شده باشد، همه‌ی آن را یک واحد مجزا محسوب می‌کند. با دوبرار کلیک کردن روی کلمات مختلف می‌توانید این وضعیت را آزمایش کنید. اگر مایل نیستید متن‌تان از نظر ظاهری زیبا و منظم به نظر برسد و این خاصیت کامپیوتر هم برای‌تان مهم نیست، دست‌کم به این نکته توجه کنید که نمایش نوشته‌های شما در وب کیفیتی نسبی دارد. اگر خود را به مرور مقید کنید که «فاصله» و «نیم‌فاصله» را به‌جا استفاده کنید، خواهید دید که پایان سطرهای نوشته‌ی شما در وبلاگ یا سایت‌تان، این‌قدر آشفته نمی‌شود. همین الان نگاهی به سایت یک خبرگزاری بکنید یا یک وبلاگ دم‌دست؛ می‌بینید که «می» فعل‌های مضارع در انتهای سطرها جدا افتاده یا مثلاً کلمه‌ای در پایان سطر آمده و «ها» جمع آن افتاده اول سطر پایین و... در حالی که اگر این فاصله‌ها به «نیم‌فاصله» تبدیل شوند، اجزای کلمه‌های واحد در هر شرایطی کنار هم می‌ایستند، بدون که به هم چسبیده باشند.

موارد کاربرد نیم‌فاصله: «می» افعال مضارع، «ها» جمع، پسوند فعل‌ها، و کلمه‌هایی که از دو یا چند جزء تشکیل شده‌اند. به‌خصوص کسانی که در نوشتن از قاعده‌های گوناگون «جدانویسی» پیروی می‌کنند، بیشتر به این «نیم‌فاصله»‌ی نازنین نیاز دارند.

کامپیوتر من «نیم‌فاصله» ندارد، چه کنم؟

دو راه حل دارد. راه اول که ساده‌تر است در برنامه Word ماکروسافت کار می‌کند. در برنامه Word بروید به منوی Insert و گزینه‌ی Symbol را انتخاب کنید. پنجره‌ای که باز می‌شود بالایش دو برگه (همان Tab) دارد. روی Special Characters کلیک کنید. حالا در اواخر لیستی که مقابلتان است روی No-Width Optional Break کلیک کنید و بعد روی دکمه‌ی Shortcut Key کلیک کنید. در پنجره‌ای که باز می‌شود ترکیبی که می‌خواهید «نیم‌فاصله»‌ی شما باشد را بزنید (مثلاً Shift+Space و یا Ctrl+Space یعنی آن دو دکمه را روی صفحه‌کلید هم‌زمان فشار دهید). بعد روی دکمه Assign بزنید (ترکیبی که زدید خودبه‌خود منتقل می‌شود به Current Keys) و بعد روی Close بزنید. همین. از این به بعد در محیط Word همیشه می‌توانید از نیم‌فاصله استفاده کنید.

روش دوم یک راه حل جامع‌تری است. روی [این لینک](#) کلیک کنید و یک برنامه‌ی بسیار سبک را (به اسم تری‌لی‌آوت) دانلود کنید. این یک فایل zip است. آن را از حالت زیپ خارج کنید و روی آیکون برنامه کلیک کنید. بلافاصله به سمت راست نوار پایین Desktop شما یک علامت تازه اضافه می‌شود. بدون نیاز به وارد شدن به این برنامه، از این پس شما در هر محیطی از ویندوز که تایپ کنید (نت‌پد یا ورد یا هر محیط دیگر) امکان ایجاد «نیم‌فاصله» را نیز دارید؛ کافی‌ست به جای زدن کلید Space کلید Shift را بگیرید و هم‌زمان کلید Space را بزنید و از زندگی لذت ببرید. احتمالاً تا چند روز کمی کند خواهید بود ولی اگر تحمل کنید، خیلی زود عادت خواهید کرد.

اگر ویندوزتان XP است، در درایوی که ویندوز XP نصب شده (غالباً C) این مسیر را دنبال کنید:
Documents and Settings / All Users / Start Menu / Programs / Startup
حالا از روی آیکون آن برنامه با راست‌کلیک یک کپی بگیرید و در فولدر Startup پیست کنید، بعد هم ری‌استارت. از این پس نیازی به هربار اجرای برنامه نخواهید داشت.

علامت‌های نگارشی

علامت‌های نگارشی مثل نقطه، ویرگول، نقطه‌ویرگول، علامت سؤال، علامت تعجب، سه‌نقطه و... شیوه‌ی تایپ این علائم بسیار ساده است. فاصله انداختن بین علامت‌هایی چون [. ، ؛ : ؟ !] با کلمه‌ی قبلی غلط است و فاصله نینداختن بین آن‌ها و کلمه‌ی بعدی‌شان هم به هم‌چنین. درست این است:
[کلمه] [علامت نقطه‌گذاری] [فاصله] [کلمه بعد]

پس متوجه باشید که قبل از یکی از این علامت‌ها کلید Space را نزنید، و نیز متوجه باشید که بعد از علامت‌ها حتماً کلید Space را بزنید. رعایت این شیوه، هم شکل ظاهری متن را زیباتر می‌کند و هم باعث می‌شود نقطه‌گذاری‌های متن شما در هر حالتی از دیده شدن در مونی‌تور و یا چاپ شدن روی کاغذ، به هیچ وجه از انتهای سطر پایین نیفتند. هنگام استفاده از سه‌نقطه [...] هم بدون هیچ فاصله‌ای از کلمه‌ی قبل، سه نقطه (دقیقاً سه نقطه، نه کمتر و نه بیشتر) پشت سر هم تایپ کنید؛ این جور...

پرانتز، کروشه، آکولاد و گیومه ("«{}»")

برای این‌ها هم دقیقاً یک فرمول بسیار ساده وجود دارد: هر کدام از این علامت‌ها را که باز می‌کنید، قبلش باید Space را زده باشید تا با کلمه‌ی قبلی فاصله ایجاد شود، اما بعد از علامت به هیچ‌وجه کلید Space را نزنید و فاصله ایجاد نکنید. برای بستن علامت هم دقیقاً برعکس عمل کنید؛ یعنی بدون هیچ فاصله‌ای از کلمه‌ی قبلی، علامت را ببندید، ولی بعد از آن کلید Space را بزنید و به نوشتن ادامه دهید. نمونه‌ی این شیوه را می‌توانید در جملاتی از سطرهای بالا که داخل پرانتز آمده‌اند، ببینید. به این مثال هم می‌توانید توجه کنید تا دقیقاً دریابید ماجرا چیست: «برای نگارش در کامپیوتر و برای وب باید اصول آن را (به‌عنوان الفبا) رعایت کرد.»

کروشه

بختی هم در مورد کروشه وجود دارد. حقیقتش ما در زبان فارسی چیزی به اسم کروشه نداریم. کروشه در حقیقت همان گیومه در رسم‌الخط لاتین است. می‌شود به جای کروشه که هیچ به زیبایی خط کمک نمی‌کند از گیومه که بسیار زیباتر است استفاده کرد. مثلاً مقایسه بفرمایید:
منبع این راهنما مقاله‌ی «غلط‌نامه» سید خواجگرد است.
منبع این راهنما مقاله‌ی «غلط‌نامه» سید خواجگرد است.

«ي» و «ك» عربی

کلمه‌ی «کتاب» را عیناً از داخل گیومه copy کنید و آن را در بخش «جستجو»ی گوگل paste کنید، فرمان جستجو بدهید و نتیجه را ببینید. حالا همین کلمه را این‌بار از داخل این گیومه: «کتاب» copy و paste کنید و دوباره فرمان جستجو بدهید. حالا نتیجه را با نتیجه‌ی قبلی مقایسه کنید. می‌بینید که باهم فرق دارند. چرا؟ حرف کاف در فارسی این است: «ک»، ولی در عربی: «ك». البته هر دوی این‌ها وقتی میان کلمه‌ای می‌نشینند، شکل یکسانی پیدا می‌کنند؛ ولی این به معنای این نیست که هویت مستقل خود را از دست بدهند. بلکه «ك» فارسی هم‌چنان فارسی خواهد بود و «ك» عربی هم‌چنان عربی خواهد ماند. اما اگر در

پایان کلمه‌ای قرار بگیرند، قیافه‌شان را خیلی راحت می‌شود از هم تشخیص داد. حرف ی در فارسی این است: «ی»، ولی در عربی: «ي» (دو نقطه را که زیرش می‌بینید). هنوز که هنوز است برخی از ویندوزهای قدیمی و یا فارسی شده و یا نرم‌افزارهای فارسی‌نویس قدیمی استفاده می‌کنند که مبتنی بر حروف عربی هستند. این مشکل در ویندوز XP کامل برطرف شده است و در نتیجه امروز اکثر جستجوها با حروف فارسی انجام می‌شود و در نتیجه در صورتی که مقاله‌ای با حروف عربی نوشته شده باشد در جستجوها لیست نمی‌شود و کمتر به آن مراجعه می‌شود.

چه باید کرد؟

یک راهش این است که فارسی‌نویس‌تان را عوض کنید یا ویندوزتان را ارتقا بدهید. راه دیگر هم این است که بعد از نوشتن مقاله در Word یا هر جای دیگر یکی از «ي»های عربی را انتخاب کنید و بعد با کمک گزینه Find and Replace تمام آن‌ها را با «ی» فارسی جایگزین کنید. می‌توانید این «ی» فارسی را از متنی دیگری انتخاب کنید و یا به سادگی دکمه Alt را پایین نگه دارید و عدد 1740 را بزنید که کد «ی» فارسی است، آنوقت یک «ی» فارسی ظاهر می‌شود. برای «ك» هم به همین شکل، کد «ك» فارسی 1705 است.

تنوین

این روزها رسم شده است تنوین را حذف می‌کنند که این علامتی عربی است و کسی نیست بگوید خوب مگر کل خط ما عربی نیست. یک قسمت حساسیت هم برمی‌گردد به کلمات اشتباهی که با تنوین ساخته می‌شوند مانند «گأهأ». به هر حال حذف تنوین درست مثل حذف یک حرف است. اگر شما تنوین کلمه «اصلاً» را حذف کنید آخرین حرف صدای «آ» می‌دهد. گروهی به جای «اصلاً» می‌نویسند «اصلن» که ایرادی ندارد، حداقل کلمه همان است و فقط رسم‌الخطش عوض شده است.